

2017: nog in het teken van 65 jaar ZHG

Bestuur, medewerkers, oud-medewerkers van het ZHG en burgemeester Koos Janssen op de reünie op 13 september 2017 in de publiekshal van het gemeentehuis.

FOTO MENNO BAUSCH

Loeki Schönduve, secretaris

In 2016 hebben wij de viering van ons 65-jarig bestaan ingeluid. Immers: de Van de Poll Stichting, waaruit het Zeister Historisch Genootschap is voortgekomen, is op 24 september 1951 opgericht. Maar de feestelijkheden hebben zich ook uitgestrekt over heel 2017. Dat was een bewuste keuze, juist

om de aandacht van de Zeister bevolking te vestigen op het – al zo langdurige – bestaan van ons, en hun, Historisch Genootschap. Want ‘het aankweken van belangstelling voor de geschiedenis van Zeist in ruime kring’, was wat de oprichtster voor ogen stond. En dat is in de huidige tijd een echte

uitdaging, waarbij alle mogelijke vormen van contact met het publiek gezocht moeten worden. Het zeer toegankelijke HIP (Historisch InformatiePunt) in de drukbezochte publiekshal van het gemeentehuis, elke dinsdagmorgen bemand door enthousiaste vrijwilligers, is in dit verband een sterke troef. En ook

Oud-ZHG-secretaris Arie Moolenaar ontvangt de De Monté ver Loren-penning van voorzitter Flora de Vrijer op de medewerkersavond, 25 oktober 2017.

FOTO JANHEIN HEIMEL

het gezellige Historisch Café in Figi, op de laatste maandag van de eerste maand van ieder kwartaal. En natuurlijk vormen ons zeer leesbare blad 'Seijst' en www.zhg.nl belangrijke communicatiemiddelen.

Ook is voor het aanspreken van de bevolking van Zeist samenwerking onontbeerlijk. In 2017 is die met diverse erfgoedpartners verder versterkt, met name met de overkoepelende organisatie 'Het Geheugen van Zeist'. Met de medewerkers van het Gemeentearchief gaan we om als goede burens; wij vangen zelfs elkaars bezoekers op.

Soms doet zich een onverwachte tegenvaller voor bij het bereiken van 'de doelgroep'. Wij dachten voor een fotoboek over Zeist 'anno nu' vele leuke foto's te kunnen publiceren, maar door de tegenvallende respons heeft dit project een nieuwe 'doorstart' nodig.

In het algemeen was 2017 een positief jaar voor het ZHG. Door de viering van het 65-jarig bestaan hebben de onderlinge contacten tussen onze hardwerkende vrijwilligers een extra impuls gekregen; op de goedbezochte reünie vermengden zich oudgedienden met nieuwelingen. Met gepaste trots hebben we onze eigen geschiedenis gepresenteerd op de tentoonstelling over het Zeister Historisch Genootschap. Onze conclusie: het ZHG is van alle tijden.

Bestuur

Afscheid van onze secretaris, Arie Moolenaar

Per 1 september 2017 is ds. H. A. (Arie) Moolenaar MA, onze secretaris sedert dertien jaar, teruggetreden. Al het werk dat door hem is verricht stond in het teken van de doelstelling van het ZHG. In de officiële bewoordingen luidt die, al sinds 1951: 'het bevorderen en verbreiden van de kennis van de geschiedenis van Zeist, en wat daarmee verband houdt, en het aankweken van belangstelling daarvoor in ruime kring'. Arie heeft veel betekend voor de geschiedenis van Zeist in het algemeen, en die van het ZHG in het bijzonder. Hij stond bekend om zijn uitermate nauwkeurige verslaglegging van vergaderingen en gebeurtenissen. De jaarverslagen vanaf 2004 tot en met 2016, gepubliceerd in dit blad, waren van zijn hand.

Het werk van een secretaris is veelomvattend: verslagen maken, brieven en mails beantwoorden, uitnodigingen verzenden, nieuwe donateurs welkom heten, herinneringen sturen, etc. Maar wat aan deze concrete acties vooraf gaat is het proces van gedachtevorming over de te behandelen onderwerpen, zowel in het Dagelijks als in het Algemeen bestuur. En ook een voortdurende oriëntatie op de hedendaagse Zeister samenleving. Aan dit alles heeft Arie met zijn enorme kennis en werkkraft een aanzienlijke bijdrage geleverd.

Maar we vergeten zeker ook niet alles wat hij heeft gedaan op organisatorisch gebied: het plannen van alle gesprekken met de diverse commissies, de medewerkersavonden en de jaarlijkse Sale van dubbele en overvullige exemplaren uit onze boekencollectie. Daar kwam nog al het werk bij dat de verhuizing van de Middellaan naar Het Rond met zich meebracht. Die is in 2014 gerealiseerd, maar vergde met name in de voorbereidende fase veel bestuurlijke aandacht, juist ook van Arie als secretaris.

Het ZHG is Arie Moolenaar veel dank verschuldigd voor zijn niet aflatende inzet. Daarom heeft het bestuur besloten aan hem de De Monté ver Loren-penning uit te reiken. Deze zilveren penning is immers bestemd voor diegene die zich als bestuurder, auteur of faciliterder in hoge mate verdienstelijk

heeft gemaakt voor het ZHG, dan wel voor het 'levend' houden van de geschiedenis van Zeist. Daar aan heeft Arie Moolenaar in hoge mate voldaan.

Arie Moolenaar is per 1 september 2017 opgevolgd door mw. drs. L. (Loeki) Schönduive.

Medewerkers

De circa 30 medewerkers in allerlei commissies en projecten hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de vele werkzaamheden van het ZHG. Het bestuur is hen veel dank verschuldigd voor hun werk. Mede door hen is het ZHG op allerlei manieren zichtbaar en bereikbaar voor alle Zeistenaren.

We hebben in 2017 afscheid genomen van drie medewerkers, die lang aan het ZHG verbonden zijn geweest; een vierde was wat korter bij ons. We zijn blij dat zij al die tijd hun beste krachten aan het ZHG hebben gegeven. Het officiële afscheid vond plaats tijdens onze jaarlijkse medewerkersavond in oktober 2017.

Emmy Janssens is vanaf 2003 in de Archiefcommissie actief geweest, in het bijzonder met het op orde brengen van de bibliotheek en het beantwoorden van vragen van bezoekers. Na de inhuizing in het Gemeentehuis heeft zij samen met Hanny van Eck veel inventarisatiewerk van delen van de collectie van het ZHG gedaan.

Hanny van Eck is sinds 2006 medewerkster van de Archiefcommissie geweest. In de eerste jaren, in het geschiedenhuis aan de Middellaan, bestonden haar werkzaamheden voornamelijk uit het knippen, plakken en coderen van historisch relevante artikelen uit de Nieuwsbode. Toen dit werk niet meer nodig was door het digitaliseren van het knipselarchief, heeft ze samen met Emmy Janssens gewerkt aan de inventarisatie van delen van onze collectie.

Margreeth van Voorden kwam in 2007 de Commissie Lezingen en Excursies versterken. Zij was het eerste aanspreekpunt voor de deelnemers aan de excursies en heeft al die jaren ook de financiën van deze commissie beheerd. In die jaren zijn prachtige excursies gemaakt, waarover men altijd weer enthousiast was. Ook voor de organisatie van de lezingen heeft Margreeth veel werk verzet. Haar vertrek uit Zeist heeft haar doen besluiten het ZHG te verlaten.

Elisabeth de Ligt, die slechts korte tijd lid is geweest van de Tentoonstellingscommissie, heeft eveneens haar functie neergelegd. Het was voor haar niet langer mogelijk om dit vrijwilligerswerk te combineren was met haar drukke baan als uitgever.

Donateurs en financiën

Het voorgaande jaar, 2016, heeft

een sterke stijging van het aantal donateurs laten zien. Deze grootste toename sinds jaren hangt ongetwijfeld samen met de vele publiciteit die de aftrap van de viering van ons 65-jarig bestaan heeft opgeroepen. Hiermee vergeleken viel de oogst van 2017 nogal tegen. Er zijn weliswaar 40 donateurs bijgekomen, maar ook 38 afgevallen. Ultimo 2017 staat de teller op 808. Toch kunnen we, na een dieptepunt in 2014 (760), weer spreken van een stijgende lijn. Niettemin zullen we in 2018 extra aandacht moeten schenken aan de werving van nieuwe donateurs.

Financieel liepen we netjes in de pas met de begroting. Het extra nummer van 'Seijst' kon bekostigd worden uit een speciaal voor de jubileumviering aangelegde extra reserve. De jaarrekening 2017 is vanaf 1 mei in te zien op onze website: www.zhg.nl.

Commissie Tentoonstellingen

De Tentoonstellingscommissie heeft ook in 2017 heel wat projecten gerealiseerd, waarbij - meer dan in de afgelopen jaren - intensief is samengewerkt met andere (erfgoed)partners.

Het jaar ging van start met de tentoonstelling 'Werk aan de Winkel', waarbij de Slotlaan centraal stond, in het Slot Zeist (van 24 januari tot en met 12 februari 2017). Ook in enkele leegstaande winkelpanden

aan de Slotlaan waren panelen met uitvergroete historische foto's geplaatst. Bij de voorbereiding is nauw samengewerkt met het Gemeentearchief Zeist, en door een aantal winkels zijn materialen en foto's in bruikleen gegeven. De tentoonstelling was een enorm succes, met hoge bezoekersaantallen (tegen de 1000).

Voor de zevende keer in successie werd in opdracht van de 'Stichting Oude Algemene Begraafplaats "De Kleine en de Groote"' een tentoonstelling ingericht in het poortgebouw aan de Bergweg, waarvan de opening plaatsvond op 22 april 2017. Zoals ieder jaar bestond die uit een drietal lijsten met informatie over en foto's van een familie die hier begraven ligt. In 2017 betrof dat de familie Stoové, die een bakkerij en winkel aan de 2e Dorpsstraat had.

Vanaf het voorjaar 2017 is er door diverse erfgoedpartners, verenigd in 'Het Geheugen van Zeist', gewerkt aan een grote tentoonstelling over anderhalve eeuw lager onderwijs in Zeist: 'Uit de school geklapt, het Zeister basisonderwijs in vogelvlucht'. Al in een vroegtijdig stadium is hiervoor een beroep gedaan op het collectieve geheugen van de Zeister bevolking. Daardoor is de ZHG-collectie verrijkt, zowel door schenkingen als door nieuwe kennis over voorwerpen die al in ons bezit waren. Naast het ZHG en het gemeentearchief zijn

'Het Hernhutter Huis', de 'Historische Vereniging Den Dolder' en de werkgroep 'Lokaal Austerlitz' betrokken geweest, alsmede de heer Th. Ruijs, vanwege zijn kennis van het katholieke onderwijs. Deze expositie was van 12 januari tot en met 11 februari 2018 te zien in het Slot Zeist.

Door de drukke werkzaamheden aan bovengenoemde projecten is er te weinig tijd overgebleven voor het digitaliseren van de eigen ZHG-collectie voor de beeldbank van 'Het Geheugen van Zeist'. De Tentoonstellingscommissie van het ZHG heeft wel de intentie om zich hier in de toekomst weer aan te wijden.

Commissie Lezingen en Excursies

De voorjaarsexcursie (11 mei 2017) met zo'n 30 deelnemers, had als bestemming 'De Krakeling', een historisch interessant natuurgebied aan de oostkant van Zeist, dat tot 1813 bekend stond als 'de Heidelanden bij Zeist'. De heer Cees van der Grift van de huidige camping 'De Krakeling' gaf een inleiding over het ontstaan van zijn onderneming, en een rondleiding over het terrein. De naam gaat terug op het uithangteken van een boerderij met bakkerij, gesticht door de Napoleontische generaal Marmont, waarbij later ook een uitspanning gevestigd was.

De Van de Poll-lezing werd op 4

september verzorgd door JanHein Heimel en had als onderwerp 'De Zeister tak van de familie Van de Poll'. De Van de Polls waren invloedrijke en markante inwoners van Zeist, o.a. actief in de politiek en het muziekleven. Zij bezaten het bekende huis 'Beek en Royen'. 'Freule Jo' was de oprichtster van de Van de Poll Stichting, waaruit het Zeister Historisch Genootschap is voortgekomen. De lezing door deze vermaarde kenner van de Zeister geschiedenis was een groot succes met een toestroom van zo'n 140 belangstellenden.

De najaarsexcursie vond op 20 september plaats en had als thema 'Het herboren Walkartpark'. De lezing en een rondleiding werden verzorgd door de tuinarchitect J. Copijn, achterneef van H. Copijn, die het Walkartpark (geopend in 1905) ontworpen heeft. De naam van dit park verwijst naar de gezusters Walkart die hun grondbezit schonken aan de gemeente Zeist onder de voorwaarde dat het werd opengesteld 'tot publieke wandeling'. Deze excursie, waarbij ook ingegaan werd op de geschiedenis van het Walkartpark in de afgelopen eeuw, trok zo'n 50 deelnemers.

Conservator

Mensen die een mogelijk interessant object een goede bestemming willen geven weten steeds beter hun weg naar het Zeister Historisch Genootschap te vinden.

Dat het voorwerp verband houdt met de geschiedenis van Zeist is hét criterium voor opname in de collectie. Maar de historische context is eveneens van belang, juist ook voor toekomstige generaties, aldus onze conservator, de kunst-historica Karen Veenland-Heineman.

Zodoende geeft zij vorm aan de doelstelling van het ZHG. Sinds de overdracht van de papieren collectie van het ZHG aan het Gemeentearchief Zeist is daarvan het deskundig beheer gegarandeerd. De driedimensionale objecten, zeer divers van aard, zijn opgeslagen in het eigen ZHG-depot in het Gemeentehuis. De zorgvuldige registratie daarvan is een voortdurende taak van de conservator, waarbij ook steeds gestreefd wordt naar het aanbrengen van verbeteringen.

In 2017 is door de conservator een bijdrage geleverd aan de tentoonstellingen 'Werk aan de Winkel' over de Slotlaan, alsmede aan de expositie 'Uit de school geklapt' over de geschiedenis van het lager onderwijs in Zeist, georganiseerd door 'Het Geheugen van Zeist'.

Genealogie

Genealogie is voor elke historische vereniging een belangrijke discipline, die een breed publiek aanspreekt. Voor het ZHG is Theo van der Waals bezig met een interessant aspect van de Zeister

geschiedenis. Namelijk de vraag: waar kwamen de mensen die zich in de 17^e en 18^e eeuw in Zeist vestigden oorspronkelijk vandaan? Voor de groep van de Hernhutters is deze vraag op grond van onderzoek in de kerkregisters wel te beantwoorden, maar voor de andere immigranten uit deze periode is dit genealogische onderzoek in 2017 op nogal wat problemen gestuit. Momenteel wordt gezocht naar nieuwe openingen om deze immigratiestroom toch in kaart te brengen. Dus: wordt vervolgd.

Redactiecommissie 'Seijst'

Ook dit jaar beschikte de redactie van ons blad 'Seijst' over een rijk en gevarieerd aanbod van artikelen. Uit reacties van lezers blijkt dat juist deze variatie zeer op prijs wordt gesteld. Een greep uit de uiteenlopende inhoud van 'Seijst' in 2017: publicaties over de bijzondere Zeister orgelpijpenindustrie, over de kleuterschool 'Griffensteyn', over de familie Walkart aan wie wij ons park te danken hebben, over de Indische Buurt, en over nog veel meer.

In 2017 is er ter gelegenheid van het 65-jarig bestaan van het ZHG een 'special' verschenen met wandelingen in het verleden in en om Zeist. Het was zeer interessant om te vergelijken – en om samen te brengen – wat er in verschillende jaren, 1870, 1900, 1907, is geschreven over Zeist en omstreken.

Uit deze bronnen blijkt dat er in de loop der jaren veel is veranderd in ons dorp, maar veel ook niet. Na een uitdaging door het bestuur is er ook een 'rondwandeling door Zeist in 2017' verschenen in het laatste nummer van 2017.

Een van onze vier reguliere uitgaven was weer – traditiegetrouw – gewijd aan het landelijk vastgestelde thema van Open Monumentendag, dit jaar 'Boeren, burgers, buitenlui'. Voor Zeist en omgeving is dit een rijk onderwerp.

De redactiecommissie van 'Seijst' moedigt de donateurs van het ZHG aan om historische bijdragen te schrijven en daarvoor onderzoek te doen, een bezigheid die veel voldoening kan geven. De redactie kan ook steun bieden bij het tot stand brengen van artikelen. Ideeën van lezers en potentiële schrijvers zijn altijd welkom.

De Monté ver Loren-penning

Ter gelegenheid van het 65-jarig bestaan heeft het bestuur van het ZHG een tweetal De Monté ver Loren-penningen uitgereikt. Deze zilveren penning is in 1999 door het ZHG in het leven geroepen om personen of organisaties te eren die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor het ZHG en/of het 'levend' houden van de geschiedenis van Zeist. Dit jaar is deze penning (naast die aan Arie Moolenaar, zie boven) uitgereikt aan:

Tijdens het Historisch Café van 30 oktober 2017 spreekt Flora de Vrijer Gijs Wildeman (m) en Theo Ruijs (r) toe.

FOTO FLORAN VAN POECKE

Drs. Th.G.P.M. (Theo) Ruijs

In 2002 is de De Monté ver Lorenpenning uitgereikt aan Figi /de familie Ruijs voor de vele faciliteiten die het bedrijf, en daarmee de familie Ruijs, verleent voor de beleving van de geschiedenis van Zeist. Dit jaar heeft het bestuur besloten deze penning aan Theo Ruijs persoonlijk uit te reiken voor zijn vele verdiensten voor het ZHG als bestuurder en auteur. Van 1975-1995 is hij lid van de Raad van Beheer van de Van de Poll Stichting geweest, waaronder een vijftal jaren als tweede penningmeester, vijf jaar als lid van de toenmalige

Monumentencommissie en 16 jaar als lid van de publicatiecommissie. Ook als auteur heeft hij (over) geschiedenis geschreven met een historische schets van katholiek Zeist, 100 jaar katholiek onderwijs in Zeist, de theatergeschiedenis van Figi en last but not least: Figi, de geschiedenis en voorgeschiedenis van een hotel/theater en een familie, in enkele kloeke delen. Ook als spreker heeft hij de geschiedenis van Zeist doen herleven met de voordracht '100 jaar Maatschappelijke Ontwikkeling in Zeist'. En hij heeft de Van de Poll-lezing 'Gastvrijheid rondom 't Rond' verzorgd.

Hij is bovendien medeoprichter van de Stichting Ruijs Archief. Met de oprichting van het Geheugen van Zeist is Theo Ruijs eveneens bestuurlijk actief geworden, vanaf 2013 als lid van de tentoonstellingscommissie, van 2015 als voorzitter van de adviescommissie inzake Monumenten en vanaf voorjaar 2017 als secretaris van de vereniging 'Het Geheugen van Zeist'.

Gilde in Zeist

De De Monté ver Loren penning is aan Gilde Zeist verleend, waarmee vooral het onderdeel Rondleidin-

gen geëerd wordt. 't Gilde kent in totaal 37 rondwandelingen, waarvan er dit jaar 27 zijn uitgevoerd. Deze rondwandelingen laten allerlei aspecten van Zeist zien. Om dit te kunnen doen zijn er 23 gidsen actief. Dat het een belangrijk onderdeel is blijkt uit het feit dat er in 2017 ruim 5100 mensen hebben deelgenomen aan een of meer wandelingen. Tijdens veel van de rondwandelingen wordt de geschiedenis van Zeist belicht. De kennis die de gidsen hiervoor nodig hebben wordt opgedaan door studie en gesprekken. De vele publicaties over Zeist, verhalen van betrokkenen, het Gemeentearchief, maar ook het Zeister Historisch Genootschap met haar uitgebreide collecties vormen belangrijke informatiebronnen. En hiertoe moeten ook de bijeenkomsten van het Historisch Café gerekend worden. De penning is uitgereikt aan Gijs Wildeman als voorzitter van 't Gilde, maar in het bijzonder bestemd voor het onderdeel Rondleidingen.

Theo Ruijs krijgt de De Monté ver Loren-penning voor al zijn inzet voor de geschiedenis van Zeist en het ZHG.

FOTO FLORAN VAN POECKE

Voorzitter Gijs Wildeman van 't Gilde Zeist neemt namens de gidsen van het onderdeel Rondleidingen de De Monté ver Loren-penning in ontvangst.

FOTO FLORAN VAN POECKE